

Jamgon Kongtrul

TORȚA CERTITUDINII

Traducere din tibetană de
JUDITH HANSON

Prefață de
CHÖGYAM TRUNGPA

Traducere în limba română:
WALTER FOTESCU

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

1. DESCRIERE ȘI CONTEXT	9
Natura unei grupări spirituale budiste tibetane	10
Gruparea Kagyud	11
Gruparea Karma Kagyud	14
Schiță biografică a lui Jamgon Kongtrul	17
Note	19
2. PRACTICA CELOR PATRU BAZE	21
Interviuri cu Kalu Rinpoche, Deshung Rinpoche și Chögyam	
Trungpa Rinpoche	21
Note	43
TORȚA CERTITUDINII	
Invocație	46
I. CELE PATRU BAZE COMUNE	47
Prolog	49
1. PREȚIOASA NAȘTERE UMANĂ	50
Cele opt stări existențiale nefavorabile	
în care indivizii sunt dezavantajați	50
Cele șaisprezece condiții nefavorabile	51
Cele zece binecuvântări ale prețioasei nașteri umane	52
De ce nașterea umană este prețioasă	53
2. IMPERMANENȚA	56
1. „Gândește-te că nimic nu dăinuie veșnic”	56
2. „Gândește-te că mulți alți oameni au murit”	56
3. „Gândește-te insistent la numeroasele împrejurări care pot să cauzeze moartea”	57

4. „Meditează la ceea ce se va întâmpla în ceasul morții”	58
5. „Gândește-te la ce se întâmplă după moarte”	58
3. ACȚIUNE, CAUZĂ ȘI REZULTAT	60
Acțiuni care conduc la <i>samsara</i>	60
Acte care duc la eliberare	65
Rezumat	65
4. NEAJUNSURILE SAMSAREI	66
Ființele din infernuri	66
Spiritele înfometate	67
Animalele	67
Zei	68
Asura	68
Oamenii	68
Trei tipuri de suferințe comune tuturor ființelor din <i>samsara</i>	70
Concluzie	71
Note	75
II. PRIMA DINTRE CELE PATRU BAZA SPECIALE	83
Asumarea Refugiului	84
Vizualizare	84
Comentariu	87
Generarea atitudinii iluminate	92
Cele două tipuri de <i>bodhicitta</i>	93
<i>Bodhicitta</i> -aspirație și <i>bodhicitta</i> -perseverență	94
Rezultate ale generării Atitudinii Iluminate	104
Note	106
III. A DOUA DINTRE CELE PATRU BAZE SPECIALE	125
Prolog	126
Instrucțiuni practice	127
Vizualizare și mantra	127
Semnele unei practici reușite	129
Mantra de o sută de silabe a lui Vajrasattva	134
Note	138

IV. A TREIA DINTRE CELE PATRU BAZE SPECIALE	145
Instrucțiuni practice	149
Construirea mandalelor	149
Construirea și vizualizarea lui <i>drubpay mandala</i>	149
Construirea și vizualizarea lui <i>chodpay mandala</i>	150
Vizualizarea și construirea mandalei universului	
cu treizeci și șapte de trăsături	151
Comentariu	159
Acumulările	160
Concluzie	166
Note	169
V. A PATRA DINTRE CELE PATRU BAZE SPECIALE	181
Meditație	182
Cum să continui practica	
între ședințele de meditație	186
Comentariu	187
Importanța primirii binecuvântării gurului	187
Calitățile pozitive și negative ale unui maestru	
și ale unui discipol	187
Relația guru–discipol	189
Concluzie	195
Calea devoțională	196
Semne ale unei practici reușite	200
Note	201
COLOFON	213
Note	213
BIBLIOGRAFIE	215
Surse primare	215
Surse secundare	217
Cărți	217
Articole	219
INDEX	220

DESCRIERE ȘI CONTEXT

Torța Certitudinii este o traducere adnotată a manualului de meditație budistă tibetană *Nges-don sgron-me* de Jamgon Kongtrul ('Jam-mgon Kong-sprul blo-gros mtha'-yas-pa, 1813–1899). El conține instrucțiuni practice și explicații teoretice ale celor „Patru Baze” (*sngön-'gro'*), practicile esențiale ale grupăriiⁱⁱ Kagyud a budismului tibetan.

Nges-don sgron-me este un comentariu la un scurt text „rădăcină” *Lhan-cig skyes-sbyor khrid*, al celui de-al nouălea Karmapa, Wongchug Dorje (dBang-phyug rDorje, 1556–1603). Potrivit lui Deshung Rinpoche, acesta este cel mai scurt dintr-o [serie de] trei texte similare aparținând aceluiași autor. Cel intermediar se numește *Nges-don rgya-mtsho*, iar cel mai lung, *Chos-sku mdzud-tshugs*.

Secțiunea finală a lui *Nges-don sgron-me* conține instrucțiuni despre stadiul superior al doctrinei și practicii – *Mahamudra*. Aceasta nu a fost tradusă.

ⁱ În transliterare fonetică simplificată *ngön-dro*. Termen tehnic important și tema prezentei lucrări. Pentru ușurința cititorului român, am urmărit, pe parcursul lucrării, să oferim și transliterarea fonetică simplificată a unor termeni tehnici importanți. Am utilizat scriptul freeware de la: <http://www.thlib.org/reference/transliteration/phconverter.php> (*N. red.*)

ⁱⁱ Ca și în alte lucrări, am evitat traducerea termenului englezesc *sect* prin „sectă”, care aduce, în limba română, o nemeritată nuanță peiorativă. În întregul Orient, grupările spirituale sunt privite ca diferite puncte de vedere asupra adevărului, fără a se face evaluări calitative/comparative despre învățătura fiecăreia dintre ele. În Orient, adevărul promovat de aceste grupări este privit mai degrabă cumulativ, decât exclusiv. (*N. red.*)

Pretutindeni în text, Kongtrul scrie într-un stil semicolocvial, folosind o ortografie, o gramatică și o structură a propoziției care nu se găsesc în lucrări tibetane clasice precum *Podoaba Eliberării*, a lui Gampopa.

Potrivit lui Kalu Rinpoche, *Nges-don sgron-me* oferă instrucțiuni exoterice (*thun-mong-gi gdams-ngagⁱ*) privind meditația, așa cum este ea abordată de gruparea Karma Kagyud a budismului Mahayana-Vajrayana.

Nges-don sgron-me nu este citită în timpul ședințelor de meditație, ci se studiază înainte și între ședințe, pe măsură ce [i se simte] necesitatea. *'Phags-lam bgrod-pa'i shing-rta¹* – cântul ceremonial scris de cel de-al nouălea Karmapa –, care se psalmodiază cu voce tare pe durata acestor ședințe, nu a fost inclus în lucrarea de față.

Înainte de a descrie meditațiile efective, se impun câteva remarci despre natura unei grupări budiste tibetane – și anume Karma Kagyud – și despre Jamgon Kongtrul.

NATURA UNEI GRUPĂRI SPIRITUALE BUDISTE TIBETANE

O grupare spirituală din cadrul budismului tibetan este identificată prin câțiva factori. Potrivit maeștrilor tibetani, cel mai important este fenomenul multidimensional cunoscut ca „**linie de transmitere**”. Linia centrală a grupării include succesiunea de maeștri – începând cu Buddha, trecând prin maeștrii indieni, până la cei tibetani contemporani – care au transmis învățăturile orale și scrise. Liniile specializate din cadrul unei grupări majore îi includ pe maeștrii care au transmis instrucțiuni privitoare la practicile pe care [acea] grupare pune un accent deosebit. Liniile acestea îi includ pe unii maeștri din linia centrală, dar nu pe toți.

ⁱ În transliterare fonetică simplificată *tün-mong-gi dam-ngak*. (*N. red.*)

Un alt factor este **corpusul de învățături orale și scrise** produs de membrii acestor linii. Printre acestea se numără *shung* (*zhung*), tratate indiene și tibetane autoritare, precum și alte comentarii, instrucțiuni și manuale despre ritual.

O grupare spirituală este identificată și prin **stilul ei particular de practică**. Gruparea Kagyud, care pune un mare accent pe meditație, este desemnată de obicei ca o „tradiție meditativă” (*sgrub-br-gyud*ⁱ); în timp ce gruparea Kadampa sau Gelugpa este cunoscută ca o „tradiție a disciplinei intelectuale” (*blo-sbyong-brgyud*ⁱⁱ).

O altă trăsătură distinctivă era pe vremuri **grupul de mănăstiri în care călugării locuiau, studiau și practicau**. De regulă una dintre mănăstiri era sediul oficial al grupării, [constituind un] model pentru celelalte. Fiecare dintre cele patru grupări majore avea zeci de mănăstiri, pe când unele grupări minore au avut, se pare, doar una sau două.

În sfârșit, o grupare spirituală este identificată prin **liderul ei spiritual**, de obicei un *tulku* de rang înalt.

Gruparea Kagyud

Deși budismul a fost cunoscut în Tibet încă în secolul al VI-lea d.Hr., cele patru grupări majore – Nyingmapa, Sakyapa, Kadampa (absorbită ulterior de Gelugpa) și Kagyudpa – nu au apărut decât în secolul al XI-lea.

Linia Kagyudpa începe cu Buddha Vajradhara (Dorje Chang), simbolul iluminării supreme. Vajradhara nu este un Buddha istoric, precum Shakyamuni, ci una dintre multele ființe iluminate, mereu prezente, care acordă neconținut binecuvântările lor. Orice ființă implicată în practicile Kagyudpa este îndemnată să-l privească pe

ⁱ În transliterare fonetică simplificată *drup-gyü*. (*N. red.*)

ⁱⁱ În transliterare fonetică simplificată *lo-jong-gyü*. (*N. red.*)

gurul său ca pe Vajradhara, pentru a-l aduce pe Buddha mai aproape [de el] și a asigura eficiența relației guru-discipol.

Al doilea membru al liniei este *mahasiddha* indian Tilopa (988–1069). Se spune că el a primit instrucțiuni direct de la Vajradhara prin viziuni și alte mijloace extraordinare.

Al treilea membru al liniei este indianul Naropa (1016–1100), mult încercatul discipol al lui Tilopa.²

De la Tilopa și Naropa provin practicile meditative cu care se identifică gruparea: cele Șase Yoga ale lui Naropa (*Na-ro'i chos-drug*ⁱ) și *Mahamudra* (*Phyag-rgya-chen-po*ⁱⁱ).

Primele două diviziuni ale grupării au fost inițiate de doi discipoli tibetani ai lui Naropa. Khyungpo Yoghinul (1002–1064) a fondat Shangpa Kagyud, iar Marpa traducătorul (1012–1096) a fondat Dagpo (Dwagspo) Kagyud. Ne vom ocupa numai de aceasta din urmă.

Marpa a fost un laic pe care setea de învățătură l-a îndemnat să întreprindă trei călătorii costisitoare și primejdioase în India. De fiecare dată el a obținut importante învățături orale și scrise. Memorabila lui întâlnire cu Naropa, care fusese profetizată de Tilopa, i-a inspirat cariera ca adept important al Vajrayana-ei în Tibet.

Marpa a transmis instrucțiunile lui Naropa mai multor discipoli. Cel mai cunoscut [dintre aceștia] a fost Milarepa (1052–1135)³. Pentru a-și ispăși o carieră anterioară în magia neagră distructivă, Milarepa a trebuit să sufere ani de serviciu dureros și frustrant în slujba gurului său aparent crud și irațional. Ori de câte ori Milarepa era cuprins de disperare, Marpa îi dădea un semn de speranță. În felul acesta Milarepa a perseverat timp de mai mulți ani. După ce

ⁱ În transliterare fonetică simplificată *na-rö chö-drug*. (N. red.)

ⁱⁱ În transliterare fonetică simplificată *chak-gya chen-po*. (N. red.)

a obținut în sfârșit instrucțiunile dorite, el și-a petrecut viața meditănd în solitudine, compunându-și faimoasele cântece⁴ și învățături.

Cel mai cunoscut dintre discipolii lui Milarepa a fost Gampopa sau Dagpo Lharje (1079–1153). El a fondat multe mănăstiri, între care Dagpo, de unde își trage numele această ramură a grupării Kagyud. Gampopa a devenit discipolul lui Milarepa numai după un antrenament complet în disciplina intelectuală și morală a sistemului Kadampa. Milarepa l-a instruit în tehnicile meditative transmise de Tilopa, Naropa și Marpa. Gampopa „a combinat învățăturile *bKa’-gdams*ⁱ și experiențele *Mahamudra* într-o manieră unică, astfel încât cele două curente s-au unit”⁵. Până în zilele noastre autorii Kagyud s-au inspirat masiv din voluminoasa operă a lui Gampopa.

Discipolii lui Gampopa au fondat subgrupările Dagpo Kagyudpa, cele „Patru Grupări Majore” și cele „Opt Grupări Minore”.

„Cele Patru Grupări Majore”

(Fondate de discipolii direcți ai lui Gampopa)

1. Karma Kagyud, fondată de Dusum Khyenpa (1110–1193).
2. Baram Kagyud, fondată de Barampa Dharma Wongchug (circa 1100).
3. Tshalpa Kagyud, fondată de Tsondragpa (1123–1194).
4. Phamo Kagyud, fondată de Phamodrupa (1110–1170).

„Cele Opt Grupări Minore”

(Fondate de discipolii lui Phamodrupa)

1. Drikhung Kagyud.
2. Talung Kagyud.

ⁱ În transliterare fonetică simplificată Kadam(pa). (*N. red.*)

3. Tropolu Kagyud.
4. Drugpa Kagyud (sau Tod-drug) și grupările sale secundare:
5. May-drug.
6. Bar-drug.
7. Bar-ra.
8. Lho-drug.

De la începuturile lor, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, și până la ocupația chineză din 1959, aceste grupări au fost active în tot Tibetul. Unele, mai ales Karma și Drugpa Kagyud, au acum mănăstiri în Nepal, Bhutan, Sikkim și [chiar] Scoția. Majoritatea centrelor budiste tibetane care au apărut în Europa și America de Nord în ultimii zece aniⁱ au fost fondate de doi lama Karma Kagyud: Chögyam Trungpa Rinpoche și Kalu Rinpoche⁶.

Gruparea Karma Kagyud

Gruparea Karma Kagyud a fost fondată de Dusum Khyenpa (1110–1193), primul Karmapa. Karmapa este cel mai de seamă *tulku* al grupării și liderul ei spiritual. Potrivit lui Kalu Rinpoche, Karmapa este autoritatea spirituală supremă pentru toate subgrupările Kagyud. Ca atare, el oficiază ritualurile esențiale și este responsabil pentru recunoașterea tuturor *tulku* Kagyudpa importanți.

Karma Kagyudpa consideră că statutul spiritual al lui Karmapa este egal cu acela al lui Dalai Lama, liderul grupării Gelugpa. Ambii sunt considerați încarnări ale lui Avalokiteshvara, Bodhisattva al compasiunii. Ambii poartă titlul de „nestemată care îndeplinește dorințele” (*y'id-bzhin nor-bu*ⁱⁱ). Spre deosebire de Dalai Lama însă, Karmapa nu a fost implicat oficial în guvernarea centrală; cu alte

ⁱ La momentul apariției lucrării. Între timp au apărut în Occident numeroși lama tibetani din toate grupările și s-au acordat inițieri în toate practicile importante ale sistemului. (*N. red.*)

ⁱⁱ În transliterare fonetică simplificată *ye-zhin nor-bu*. (*N. red.*)

cuvinte, el nu este considerat o încarnare a lui Songtsen Gampo sau a vreunui alt conducător tibetan, și nu a împărțit niciodată rolul de simbol național al lui Dalai Lama.

Deși reședința oficială a lui Karmapa a fost mănăstirea Tshurpu din Tibetul central, majoritatea [purătorilor titlului] Karmapa s-au născut în Kham (estul Tibetului). În prezent, reședința oficială a lui Karmapa este la mănăstirea Rumtek din Sikkim.

[Purtătorii titlului] Karmapa au exercitat o mare influență spirituală și politică în Kham. Mulți dintre ei au menținut legături diplomatice cu China și s-au bucurat de patronaj imperial⁷.

Karmapa este desemnat ca „Purtător al Bonetei Negre”. Boneta aceasta, asemenea unei mitre, este un simbol al autorității sale spirituale. Se spune că boneta neagră originară a fost dăruită lui Dusum Khyenpa de către *dakini*, care au țesut-o din părul a o sută de mii de [reprezentante] ale stirpei lor.

Potrivit lui Kalu Rinpoche, boneta aceasta este vizibilă numai aceloră cu merite foarte mari. O replică materială a fost dăruită celui de-al cincilea Karmapa, Deshin Shegpa (1384–1415), de către Zheng zu – „Împăratul Yongle” –, astfel că boneta neagră, a cărei simplă întrezărire se spune că garantează renașterea în trămurile cele mai înalte, poate fi văzută de toți.⁸

Se crede că această replică [materială] este cea care a fost purtată de actualul Karmapaⁱ, Sanctitatea Sa Rongjung Rigpay Dorje (n. 1924), atunci când a săvârșit Ceremonia Bonetelor Negre în Europa și America de Nord, în 1974. Ceremonia aceasta este ritualul esențial al liniei Karmapa. Ea repune în scenă „încoronarea” originară a lui Dusum Khyenpa de către *dakini*, reafirmând locul fiecărui Karmapa din linie și invocându-l pe Avalokiteshvara ca sursă a acestei grupări.

ⁱ La momentul apariției acestei lucrări în original (1977). În prezent, liderul grupării este cel de-al al șaptesprezecelea Karmapa, a cărui identificare a născut o controversă importantă în comunitatea budistă tibetană. (*N. red.*)

Până în prezent au fost șaisprezece Karmapa:

1. Dusum Khyenpa (1110–1193).
2. Karma Pakshi (1206–1283).
3. Rongjung Dorje (1284–1339).
4. Rolpay Dorje (1340–1383).
5. Deshin Shegpa (1384–1415).
6. Tongwa Dondan (1416–1453).
7. Chodrag Gyatso (1454–1506).
8. Michod Dorje (1507–1554).
9. Wongchug Dorje (1556–1603).
10. Choying Dorje (1604–1674).
11. Yeshe Dorje (1675–1702).
12. Jongchub Dorje (1703–1732).
13. Dudul Dorje (1733–1797).
14. Tegchog Dorje (1797– aproximativ 1845).
15. Khakhyab Dorje (cca 1845–1924).
16. Rongjung Rigpay Dorje (1924–1982).⁹

Lista aceasta include mai mulți oameni de stat, autori și profesori.

Actualul Karmapaⁱ a fost educat la Tshurpu și trăiește la mănăstirea Rumtek din Sikkim, noua reședință a [liderului] Karma Kagyudpa.

Alți *tulku* importanți ai grupării sunt Shamar (Zhva-dmar) Rinpoche sau „Rinpoche cu Bonetă Roșie”, precum și Situ [Rinpoche], Gyaltsab [Rinpoche] și Pawo Rinpoche. Linia Shamar s-a bucurat de perioade de putere politică în Tibetul central, dar la sfârșitul secolului al XVIII-lea i s-a pus capăt în mod oficial, datorită implicării celui de-al nouălea *tulku* într-o invazie nepaleză.

ⁱ În contextul lucrării cel de-al șaisprezecelea. (*N. red.*)

Linia a fost revigorată de actualul Karmapa. Noul Shamarpa s-a născut la începutul anilor '50 și rezidă la Rumtek.

Toți Karmapa și majoritatea celor mai importanți *tulku* ai grupării sunt membri ai „Rozariului de Aur al Nestematelor care Îndeplinesc Dorințele”, linia specializată a măștrilor *Mahamudra* din Karma Kagyud. Alți câțiva sunt incluși în această linie *Mahamudra*, fiindcă au fost măștri sau discipoli proeminenți ai unui Karmapa. Unul dintre aceștia este autorul de care ne ocupăm, Jamgon Kongtrul, tutore al celui de-al cincisprezecelea Karmapa.

SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ A LUI JAMGON KONGTRUL

Jamgon Kongtrul (1813–1899) a fost un autor multilateral și prolific, ale cărui scrieri acoperă întregul domeniu al învățăturilor tibetane tradiționale. Caracterizat de Smith¹⁰ ca un „Leonardo [da Vinci] tibetan”, Kongtrul a fost totodată un medic și un diplomat respectat, precum și un politician puternic în provincia sa natală, Kham ([aflată în] estul Tibetului).

Înainte de a primi orice pregătire budistă, Kongtrul a fost instruit complet în tradiția Bön de către tatăl său adoptiv, Sonam Pel, un lama Bön. Kongtrul era convins că părintele său natural a fost Yungdrung Tendzin, un lama budist din eminenta linie Khyungpo.

Kongtrul și-a început pregătirea budistă în cadrul tradiției Nyingma, în care a fost investit la mănăstirea Zhe-chen, în 1832. Un an mai târziu însă, ca să devină eligibil într-un post de literat la mănăstirea Palpung, a trebuit să fie investit din nou în calitate de călugăr Karma Kagyud, cerință ale cărei „meschinărie și caracter sectar l-au îndurerat pe Kongtrul”¹¹.

Această a doua investitură i-a fost conferită de Situ Padma Nyinjay (1774–1853) pe care Kongtrul îl invocă în *Nges-don sgron-me* ca „guru-rădăcină” al său. Atunci a primit numele cu care a semnat textul de față, Ngawong Yontan Gyatso.

La vârsta de 30 de ani, Kongtrul primise învățături și împuterniciri de la șaizeci de lama aparținând diverselor grupări și linii [de transmitere]. Cam la acea dată a fost recunoscut drept *tulku*, demers a cărui intenție a fost, cel puțin în parte, [de natură] politică¹².

Kongtrul a acceptat autenticitatea *terma*-elor¹³, la fel ca adepții Bön și Nyingma. În 1855 a fost recunoscut ca *tertön* de către *tertön*-ul Chogyur Lingpa (1829–79).

Împreună cu cărturarul Khampa, Jamyang Khyentse Wongpo (1820–92), el a inițiat mișcarea „nonsectară” sau Rimé (*ris-med*), ai cărei precursori datează din secolul al XIV-lea. Această renaștere religioasă și culturală a apărut, cel puțin în parte, ca reacție la influența paralizantă a sectarismului rigid, care existase în Tibet timp de secole. Aderenții ei nu au renunțat la identitatea sau [practica] principală a grupărilor lor, ci au considerat că lama și învățăturile din toate grupările sunt deopotrivă de meritorii, urmând de bunăvoie o programă variată de studiu și practică. Mișcarea Rimé a atras un număr de cărturari remarcabili, ale căror scrieri reprezintă tratate influente, folosite de mulți maeștri tibetani moderni, mai ales cei din tradițiile Nyingma și Kagyud.

Kongtrul a acționat ca mediator în numeroasele conflicte religio-politice din Kham, iar mai târziu a devenit un lider politic major. În pofida atmosferei haotice, el a scris mai mult de nouăzeci de volume de teorie și practică potrivit [învățăturii grupărilor] Nyingmapa, Kadampa, Sakyapa, Shijaypa și Bönpo, precum și [a celei] a numeroaselor ramuri ale grupării Kagyud. În unele lucrări, desemnate ca Rimépa, el tratează subiectele pe rând, din perspectiva fiecărei grupări.

Majoritatea scrierilor sale sunt incluse în colecția intitulată *Cele Cinci Tezaure (mDzod-lnga)*, tipărită la Palpung la sfârșitul secolului al XIX-lea. Scrierea de față, *Nges-don sgron-me* (1844), a fost una dintre primele.